अनुत्तरोपपातिकदशोपनिषद्

चोद्दसण्हं समणसाहस्सीणं
धन्ने अणगारे
महादुक्करकारए
चेव

पञ्चमगणधर-सर्वलब्धिनिधान-श्रीसुधर्मस्वामिप्रणीत-

अनुत्तरोपपातिकदशाङ्गसूत्रस्य

सारसञ्चयरूपा

अनुत्तरोपपातिकदशोपनिषद्

• सञ्चयनम् - सम्पादनम् •

प्राचीनश्रुतोद्धारक

प.पू.आ.श्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरशिष्याः

प.पू.आ.श्रीकल्याणबोधिसूरयः

प्रकाशकः

श्री जिनशासन आराधना ट्रस्ट

મૂળસૂત્ર : **અનુત્તરોપપાતિકદશા અંગસૂત્ર**
મૂળ સૂત્રકાર : પંચમ ગણધર સર્વલબ્ધિનિધાન
શ્રી **સુધર્માસ્વામી** ભગવાન
નવનિર્મિત
સંસ્કૃત સારસંચય : અનુત્તરોપપાતિકદશોપનિષદ્
સંચયકાર + સંપાદક : પ્રાચીનશ્રુતોદ્ધારક પ.પૂ.આ.દે. શ્રીમદ્વિજય **હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી** મહારાજાના શિષ્ય
પ.પૂ.આ.દે. શ્રીમદ્વિજય
કલ્યાણબોધિસૂરીશ્વરજી મહારાજા
સહયોગી : મુનિરાજશ્રી ભાવપ્રેમ-તત્ત્વપ્રેમ-
રાજપ્રેમવિજયજી મ.સા.
વિષય : ઘોર તપસ્વી એકાવતારી સંયમીઓની કથા
વિશેષતા : જિનશાસન માન્ય તપસ્યાની ગુણાત્મક ગરિમા દર્શાવતું એક મનનીય આગમસૂત્ર
મુદ્રક : મલ્ટી ગ્રાફિક્સ
www.multygraphics.com

સને 2012 • પ્રથમ આવૃત્તિ • વિ.સં.૨૦૬૮ • વી.સં.૨૫૩૮
પ્રતિ : 500

No Copyright. • Reproduction Welcome.

પ્રાપ્તિસ્થાન

1) શ્રી અક્ષયભાઈ શાહ

506, પદ્મ એપાર્ટ., જૈન દેરાસર સામે, સર્વોદયનગર,
મુલુંડ (પ.), મુંબઈ-400 080. મો.: 9594555505
Email : jinshasan108@gmail.com

2) શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ સંઘવી

6-બી, અશોકા કોમ્પલેક્સ, જનતા અસ્પતાલ પાસે,
પાટણ (ઉ.ગુ.) ફોન : 9909468572

3) મલ્ટી ગ્રાફિક્સ

18, Vardhaman Bldg., 3rd Floor, Khotachi Wadi,
Prarthana Samaj, V. P. Road, Mumbai – 4.
Ph.: 23873222 / 23884222.
E-mail : support@multygraphics.com

પ્રસ્તુત પ્રકાશન જ્ઞાનનિધિમાંથી થયેલ છે. માટે ગૃહસ્થો જ્ઞાનનિધિમાં તેનું મૂલ્ય અર્પણ કરીને માલિકી કરી શકશે.

Website : www.divineKnowledge.org.in

चरमतीर्थपतिः करुणासागरः श्रीमहावीरस्वामी

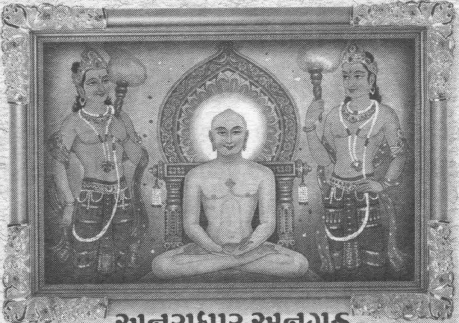

અનરાધાર અનુગ્રહ

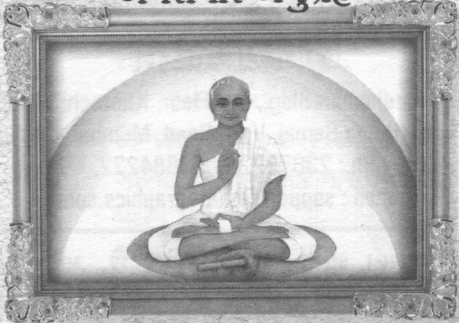

अनन्तलब्धिनिधानः श्रीगौतमस्वामी

पञ्चमगणधरः श्रीसुधर्मास्वामी

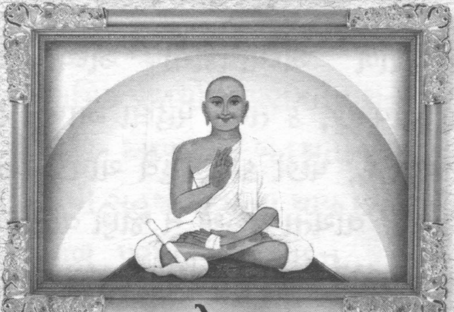

કૃપા વરસે અનરાધાર

સિદ્ધાંતમહોદધિ સુવિશાલગચ્છસર્જક પ. પૂ. આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજા

વર્ધમાન તપોનિધિ ન્યાયવિશારદ પ. પૂ. આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્વિજય ભુવનભાનુસૂરીશ્વરજી મહારાજા

અજોડ ગુરુસમર્પિત ગુણગણનિધિ પ. પૂ. પંન્યાસપ્રવર
શ્રી પદ્મવિજયજી ગણિવર્ય

સિદ્ધાંત દિવાકર પ. પૂ. ગચ્છાધિપતિ આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્વિજય જયઘોષસૂરીશ્વરજી મહારાજા

વૈરાગ્યદેશનાદક્ષ પ. પૂ. આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્વિજય હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજા

❀ પ્રકાશકીય ❀

કુશળ અધ્યાપકોની અધ્યાપનશૈલી એવી હોય છે, કે તેઓ પહેલા આખો પદાર્થ સમજાવી દે, પછી કહે, 'હવે ચોપડી ખોલો, ને વાંચો.' વાંચતા જઈએ ને જાણે વાર્તા હોય, એમ સમજાતું જાય. દુર્ગમ ગ્રંથ પણ સુગમ બની જાય.

આ જ શૈલી આગમ-અધ્યયનમાં પણ ઉપયોગી બને, એ માટે કુશળ અધ્યાપકની ગરજ સારે તેવી આ આગમ ઉપનિષદ્ની શ્રેણિ પ્રકાશિત કરતા રોમહર્ષ અનુભવીએ છીએ. અધિકારી સંયમી ભગવંતોનો આગમ-અભ્યાસ આ શ્રેણિ દ્વારા સુગમ બને...

અને અભ્યાસ બાદ પણ આ વિહારોપયોગી પ્રકાશનના આલંબને દીર્ઘ કાળ સુધી આગમિક પદાર્થોના પરાવર્તન થતા રહે... આ ઉપહાર આપણને બહુશ્રુતોનો ઉપહાર આપે.. એવી સહજ સંવેદના થાય છે. વંદન... પરમ કૃપાળુ પરમાત્માને. વંદન... પૂજનીય શ્રીગણધર ભગવંતો આદિ પૂર્વાચાર્યોને. વંદન... આગમ અધ્યયનનું આ આલંબન આપનાર પૂજ્યશ્રીને.

લિ.

શ્રી જિનશાસન આરાધના ટ્રસ્ટ

ટ્રસ્ટીઓ

શ્રી ચંદ્રકુમાર જરીવાલા   શ્રી પુંડરીકભાઈ શાહ
શ્રી લલિતભાઈ કોઠારી   શ્રી વિનયચંદ્ર કોઠારી

णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स
श्री प्रेम-भुवनभानु-पद्म-जयघोष-हेमचन्द्रसूरिभ्यो नमः

33 કથા
તેત્રીશ તેજની
જેમણે
ઉલેચી દીધા
અનંત અવતારોના અંધારા
ને આજે અનુત્તર વિમાને
એકાવતારી બની
પ્રતીક્ષા કરી રહ્યા છે
ચરમ અવતારની.
જરા મળીએ એ તેજને
ને માંગી લઈએ
એક કિરણ.

– આ. કલ્યાણબોધિસૂરિ

अथ

अनुत्तरोपपातिकदशोपनिषद्

श्रीवर्द्धमानं जिनवर्द्धमानं,
सूरीन्द्रमेवं गुरुहेमचन्द्रम् ।
प्रणम्य नम्यं कथयामि रम्य-
मनुत्तरोत्पन्नदशारहस्यम् ॥

त्रयोऽत्र वर्गाः। (१) प्रथमे दशाध्ययनानि - जालिः, मयालिः, उवयालिः, पुरुषसेनः, वारिषेणः, दीर्घदन्तः, लष्टदन्तः, वैहल्यः, वैहासः, अभयः।

(१-१) राजगृहे श्रेणिकराजधारिणी-देवीसुतो जालिः, मेघकुमारवदष्टकन्या-परिणयादिर्यावत् प्रव्रज्या, ११ अङ्गा-ध्ययनम्, गुणरत्नतपः, १६ वर्षपर्यायः, विपुलगिरौ स्कन्दकवदनशनम्, विजय-विमान उपपातः, स्थविरैः परिनिर्वाण-प्रत्ययकायोत्सर्गकरणम्, पात्रचीवरादि गृहीत्वा भगवदन्तिक आगत्य निवेदनम्, गौतमस्वामिप्रश्ने भगवदुत्तरम्- विजय-विमाने द्वात्रिंशत्सागरायुर्देवतयोपपन्नः, तत आयुःक्षयेण सेत्स्यति विदेहे।

(१ → २ - १०)

अध्य०	पिता	माता	पर्यायः	उपपातः
२	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	विजयम्
३	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	वैजयन्तम्
४	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	जयन्तम्
५	श्रेणिकः	धारिणी	१२ वर्षाणि	अपराजितम्
६	श्रेणिकः	धारिणी	१२ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्
७	श्रेणिकः	धारिणी	१२ वर्षाणि	अपराजितम्
८	श्रेणिकः	चेल्लणा	५ वर्षाणि	जयन्तम्
९	श्रेणिकः	चेल्लणा	५ वर्षाणि	वैजयन्तम्
१०	श्रेणिकः	नन्दा	५ वर्षाणि	विजयम्

शेषं प्रथमवत्।

(२) त्रयोदशात्राध्ययनानि

(२ → १-१३)

नाम	माता	पिता	पर्यायः	उपपातः
दीर्घसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	विजयम्
महासेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	विजयम्
लष्टदन्तः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	वैजयन्तम्
गूढदन्तः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	वैजयन्तम्
शुद्धदन्तः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	जयन्तम्
हल्लः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	जयन्तम्

नाम	माता	पिता	पर्यायः	उपपातः
द्रुमः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	अपराजितम्
द्रुमसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	अपराजितम्
महाद्रुमसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्
सिंहः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्
सिंहसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्
महासिंहसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्
पुण्यसेनः	श्रेणिकः	धारिणी	१६ वर्षाणि	सर्वार्थसिद्धम्

(३) दशात्राध्ययनानि।

(३-१) काकन्दीनगरी, भद्रासार्थवाहीपुत्रो धन्यः, द्वात्रिंशत्प्रासादावतंसकमध्यगतभवने द्वात्रिंशत्पत्नीस्वामित्वम्, द्वात्रिंशत्कोटिहिरण्यस्वामित्वम्, देववत्सुखानुभूतिः, भगवत्समवसरणम्, पादचारेण गमनम्, जितशत्रुराजकृतनिष्क्रमणोत्सवः।

दीक्षादिन एवाभिग्रहः - इच्छामि भदन्त ! युष्मदनुज्ञातः सन् यावज्जीवं षष्ठतपसाऽनिक्षिप्तेनाऽऽचाम्लपरिगृहीतेन तपसाऽऽत्मानं भावयतो विहर्त्तुम्। षष्ठ-

पारणेऽपि कल्पते मम शुद्धौदनादि गृहीतुम्, नान्यत्। तदपि संसृष्टहस्तादिना दीयमानम्, नान्यत्। तदप्युज्झितधर्मिकमेव, नान्यत्। तदपि यन्नान्ये श्रमणादयोऽवकाङ्क्षन्ते। ततो भगवताऽनुज्ञाततया हृष्टतुष्टस्य तथा विहरणम् ।

एवमभ्युद्यत - गुर्वनुज्ञात-प्रगृही-तैषणया भक्तपानान्यतरालाभः, तथापि दैन्यादिशून्यस्य यथालब्धभैक्ष्यग्रहः, ११ अङ्गाध्ययनम्।

एवमुदारोदग्रोत्तमतपसा शुष्क-

बुभुक्षित-निर्मांस-अस्थिचर्मावनद्धता देहस्य, जीवबलेन गमनादि, भाषा-प्रयोगेऽपि ग्लान्यम्, तापशुष्काङ्गार-शकटादिवत् सशब्दगमनम्, तपस्तेजसो-पचितता, मांसशोणिताभ्यामपचितता, भस्मराशिप्रतिच्छन्नाग्निसदृशता, तपस्तेजः-श्रिययाऽतीवोपशोभमानत्वम्।

धन्यानगाराङ्गानि	तपोरूपलावण्यम्
पादौ	शुष्कत्वगाद्युपमौ
पादाङ्गुलयः	शुष्कमुद्गफलिकादिसदृशाः
जङ्घे	काकजङ्घाद्युपमे
जानुनी	मयूरपर्वाद्युपमानि

उरू	शुष्कबदरीनवकन्दादिसदृशौ
कटिपत्रम्	उष्ट्रपादादिनिभम्
उदकभाजनम्	शुष्कदृतिप्रभृतिसदृशम्
पार्श्वास्थिकटौ	स्थासकावलिनिभौ
पृष्ठकरण्डकाः	गोलावलिप्रभृतिसदृशाः
उरःकटकम्	तालवृन्तपत्राद्युपमम्
बाहू	शमीफलिकाद्युपमौ
हस्तौ	वटपत्राद्युपमौ
हस्ताङ्गुलयः	शुष्कमुद्गफलिकादिसदृशाः
ग्रीवा	वार्घटिकाग्रीवादिसदृशा
चिबुकम्	अलाबुफलादिसदृशम्
ओष्ठौ	शुष्कलाक्षारसादिनिभौ
जिह्वा	वटपत्राद्युपमा
नासा	आम्रपेशिकादिनिभा

नेत्रे	वीणारन्ध्रादिनिभे
कर्णौ	मूलकत्वगादिनिभौ
मस्तकम्	शुष्कतरुणालाबुप्रभृतिनिभम्

गण्यमाना हि तत्पृष्ठकरण्डकाः, गङ्गातरङ्गभूतं हि तदुरःकटकम्, शुष्कसर्पसमानौ हि तद्बाहू, शिथिलाश्वमुखसंयमनोपकरणवल्लम्बमानौ हि तदग्रहस्तौ, कम्पनवायुरोगीव वेपमाना तन्मस्तकघटी, प्रम्लानमुद्भटं च घटस्येव तन्मुखम्, एवञ्च जीवबलेनैव तद्गमनादि, तपस्तेजःश्रियोपशोभमानत्वं च।

राजगृहे श्रेणिकप्रश्ने भगवदुत्तरम्-

एतेष्विन्द्रभूतिप्रमुखचतुर्दशसहस्रश्रमणेषु धन्यानगारो महादुष्करकारको महानिर्जराकरश्च।

भगवता तच्चरित्रप्रकाशनम्, श्रेणिकस्य धन्यानगारं प्रदक्षिणीकृत्य वन्दनादि, स्तवश्च - धन्योऽसि त्वं देवानुप्रिय ! सुपुण्यः सुकृतार्थः कृतलक्षणश्च, सुलब्धं तव मानुष्यं जन्मजीवितफलं चेति।

९ मासपर्यायः, विपुलगिरौ मासिकानशनेन कालं कृत्वा सर्वार्थसिद्ध उपपातः। प्राग्वद् भगवदुत्तरम् - सर्वार्थसिद्धे

त्रयस्त्रिंशत्सागरस्थितिकतयोपपातः, च्युत्वा ततो विदेहे सिद्धिश्च।

(३ → २-१०)

नाम	माता	नगरी	पर्यायः
सुनक्षत्रः	भद्रा	काकन्दी	बहुवर्षाणि
ऋषिदासः	भद्रा	राजगृही	बहुवर्षाणि
पेल्लकः	भद्रा	राजगृही	बहुवर्षाणि
रामपुत्रः	भद्रा	साकेतम्	बहुवर्षाणि
चन्द्रमाः	भद्रा	वणिग्ग्रामः	बहुवर्षाणि
पृष्टिमातृकः	भद्रा	वणिग्ग्रामः	बहुवर्षाणि
पेढालपुत्रः	भद्रा	हस्तिनापुरम्	बहुवर्षाणि
पुष्टिलः	भद्रा	हस्तिनापुरम्	बहुवर्षाणि
वैहल्यः	भद्रा	राजगृही	६ मासाः

शेषं धन्यवत्।

मिथ्याऽस्तु दुःसञ्चितं मम।

शोधयन्तु बहुश्रुताः। सञ्चयोऽयमाचार्यकल्याणबोधेः कर्मारिशून्यनेत्रे (२०६८) वैक्रमेऽब्दे वैशाखासितसप्तम्यां सम्पन्न इति शम्।

◆ નવલા નજરાણા ◆

(૧) **તત્ત્વપ્રેમ** → પ.પૂ.શ્રીહરિભદ્રસૂરિ મહારાજા કૃત **યોગબિંદુ** ગ્રંથ પર નવનિર્મિત સંસ્કૃત શ્લોકવાર્ત્તિક.

(૨) **અધ્યાત્મદર્શના** → **મહોપનિષદ્** નામના પ્રાચીન હિંદુ ગ્રંથની નવનિર્મિત સંસ્કૃત ટીકા.

(૩) **સુધોપનિષદ્** → મહો. શ્રીયશોવિજયજી કૃત **વૈરાગ્યકલ્પલતા**-અંતર્ગત '**સમાધિસુધા**' પર નવનિર્મિત સંસ્કૃત ટીકા.

(૪) **શ્રુતમહાપૂજનમ્** → દ્વાદશાંગી સહિત ૮૪ આગમો તથા ૧૦૮ શાસ્ત્રોનું વિધિસહિત પૂજન.

(૫) **ત્રિપદીશતકમ્** → મહો. શ્રીયશોવિજયજી કૃત **અધ્યાત્મસાર** આદિ ગ્રંથો પર પ્રવચનો.

(૬) **પ્રવચનસૂત્રોપનિષદ્** → અષ્ટપ્રવચનમાતા વિષયક નવનિર્મિત સંસ્કૃત પ્રકરણ.

(૭) **આશાતનોપનિષદ્** → ગુરુ -૩૩ આશાતના વિષયક નવનિર્મિત સંસ્કૃત પ્રકરણ.

(૮) **તરંગલોલા સમાસ** → પ.પૂ. શ્રીપાદ-લિપ્તાચાર્ય કૃત **તરંગલોલા** કથાનો નવનિર્મિત સંક્ષિપ્ત સંસ્કૃત ગદ્યાનુવાદ.

(૯) **યોગોપનિષદ્** → ૩૨ યોગસંગ્રહ વિષયક નવનિર્મિત સંસ્કૃત કૃતિ.

(૧૦) **સંદર્ભસંચય** → લગભગ ૩૦૦ પુસ્તકોમાંથી પસાર થઈને વીણેલા મોતીઓ.

(૧૧) **અનુભૂતિગીતા** → આનંદઘનની આત્માનુભૂતિ કળશ કાવ્ય સંચય.

DON'T MISS IT

સંયમ સંજીવની

પ્રેરક

યુગપ્રધાનસૂરિસમ પ.પૂ.પં.પ્ર.
શ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી મ.સા.

લેખક

બહુશ્રુત મુનિરાજશ્રી ગુણહંસવિજયજી મ.સા.

Don't Miss it.

मूलकाराः

महो. श्रीयशोविजयगणिवराः

अनुवादकाराः

आ. श्रीकल्याणबोधिसूरयः

લાભાર્થી

શ્રી સીમંધર જિન આરાધક ટ્રસ્ટ

એમરલ્ડ એપાર્ટમેન્ટ, અંધેરી (પૂર્વ), મુંબઈ.

જ્ઞાનનિધિના સદ્વ્યય બદલ
શ્રીસંઘ તથા ટ્રસ્ટીઓની
ભૂરિ ભૂરિ અનુમોદના

૧૨૭